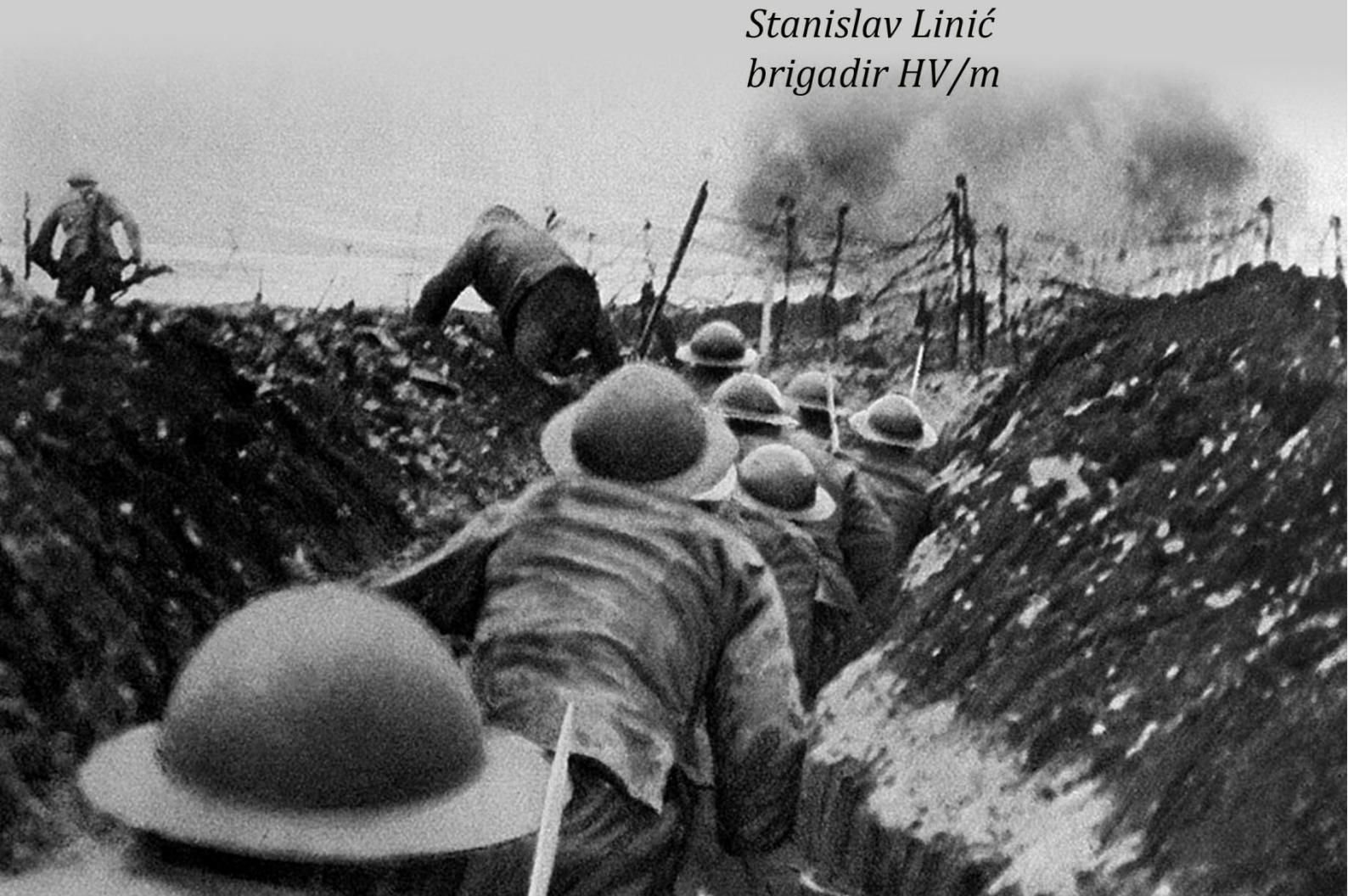

Što je za završetak rata značio ulazak SAD u Prvi svjetski rat?

*Stanislav Linić
brigadir HV/m*

Što je za završetak rata značio ulazak SAD-a u Prvi svjetski rat?

1. Uvod

Obilježavanje stote obljetnice završetka Prvog svjetskog rata skrenulo je ponovno pažnju na ovaj prijelomni događaj iz svjetske povijesti, događaj čije posljedice osjećamo i danas. Sa završetkom Prvog svjetskog rata završilo je i jedno povjesno razdoblje čije su karakteristike bile:

- kraj europske dominacije u svijetu
- kraj uvjerenja u brzi napredak i razvoj europske civilizacije te kraj vjere u superiornost europskog duha

- izlazak SAD-a na svjetsku scenu i uspostava američke dominacije koja se održala do danas
- rađanje nove velike države i nove ideologije (SSSR) koja će bitno odrediti buduću podjelu svijeta na dva politička i ekonomski sustava.

Prvi svjetski rat je u stvari postao temelj cijelog 20. stoljeća i svih događaja koji će kasnije uslijediti: Velika ekonomska kriza, Drugi svjetski rat (koji zapravo možemo

promatrati kao „drugo poluvrijeme“ svjetskog sukoba), Hladni rat i bipolarna podjela svijeta te sve do današnjih sukoba i kriza uz razvoj četvrte, štoviše i pete generacije ratovanja.

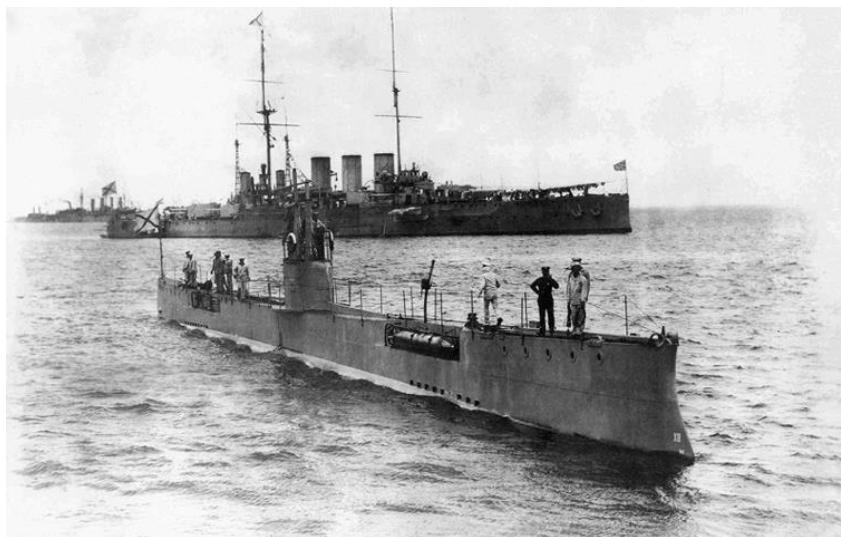
2. Stanje na ratištu prije ulaska SAD-a

Svi veliki vojskovođe i stratezi kroz povijest barem su se slagali u jednom : Države se sa svojim vojnim i ostalim potencijalima moraju pripremati za rat koji će možda voditi, a ne za rat kakav bi one željele voditi, jer ništa u povijesti ratovanja ne indicira kakav će biti budući rat i kako će se on voditi. U skladu s time, i europske vojske su u Prvi svjetski rat ušle s potpuno pogrešnim predodžbama o načinu na koji će se rat voditi, uzimajući u obzir činjenicu da su većina ratova u kojima su sudjelovale europske sile Između Francusko-pruskog rata i Prvog svjetskog rata, bili izolirani kolonijalni sukobi.

Prva generacija ratovanja završava s Američkim građanskim rato koji bio prekretnica u nekoliko bitnih elemenata.

Pojavljuju se nova oružja: puške repetirke s povećanom paljbenom moći, topovi sa zadnjacima-amortizerima koji povećavaju domet i užljeblijenim cijevima koje povećavaju preciznost. U ratnoj uporabi je telegraf (brzi prijenos informacija) i željezница (ogromno povećanje mobilnosti i sposobnosti ojačanja prednjeg kraja u borbenim

djelovanjima). Dolazi do razvoja zemljanih skloništa, rovova i inženjerije kao roda oružanih snaga, prvenstveno sa ciljem zaštite ljudstva od sve preciznije posredne topovske paljbe te primjene bodljikave žice koja ometa kretanje pješaštva, itd.

Na sceni je takozvana druga generacija ratovanja čije su osnovne karakteristike: strogo centralizirano planiranje i zapovijedanje, bespogovorno izvršavanje zapovijedi od vrha do dna zapovjednog lanca, odsutnost svake inicijative. Kraljica bitke je artiljerija-topništvo, a cilj je protivnika prikovati za zemlju, onemogućiti mu pokret i iscrpljivati ga dugotrajnim topničkim napadima.

Stanje na Zapadnom bojištu početkom 1917. godine bilo je sljedeće:

- sukobljene strane nisu uspijevale promijeniti sliku na bojištu
- nakon gotovo tri godine rata, kraj se nije nazirao
- dugotrajno mravljenje neprijatelja beskrajnim topničkim napadima nije davalо rezultate
- pobune u francuskoj vojsci u proljeće 1917. godine znatno su oslabile njihove ofenzivne mogućnosti
- britanska vojska je već iscrpljena teškim bitkama u Flandriji i nove snage na bojištu su neophodne
- na Istočnom bojištu Njemačka izbacuje Rusiju iz sukoba i pred odlukom je da prebaci značajne snage na Zapadno bojište. Njemačka u trenutku ulaska SAD-a u rat ima zadnju priliku za rješavanje rata u svoju korist i to kretanjem u proljetnu ofenzivu u Francuskoj (dok se američke postrojbe konkretnije ne uključe u vojne operacije).

3. SAD ulazi u rat

Amerikanci su pomno pratili što se događa s one strane Atlantika otkako je u ljeto 1914. izbio krvavi rat europskih sila, ali javno mnjenje i političari zdušno su zagovarali neutralnost.

Takav stav prvi je put doveden u pitanje nakon potapanja prekoceanskog putničkog broda Lusitanije, koji je njemačka podmornica torpedirala u blizini irske obale u svibnju 1915. godine. Među 1200 poginulih putnika bilo je 128 Amerikanaca. Predsjednik SAD-a Thomas Woodrow Wilson dobio je,

međutim, obećanje njemačkih vlasti da će ograničiti svoje podmorničke napade na ratne brodove. Time je nastavio zagovarati neutralnost te je čak pobjedio na predjedničkim izborima 1916. sa sloganom da je Ameriku "sačuvao od rata". Međutim, početkom 1917. tri događaja poremetila su Wilsonovu politiku:

- Britanska tajna služba presrela je u siječnju 1917. telegram njemačkog ministra vanjskih poslova Arthurija Zimmermana, kojim je dao napisanu vlastima predloži vojni savez i ulazak u rat na strani Njemačke.
- Nijemci su u veljači 1917. nastavili napadati trgovacke brodove na Atlantiku u nadu da će prekinuti putove opskrbe i izglađiti V. Britaniju. Između ostalih, potopljeni su i tri američka broda.
- I konačno, u veljači (ožujku) 1917. je Rusiju zahvatila revolucija i kaos, a car Nikola II. abdicirao je i predao vlast Privremenoj vladi.

U međuvremenu, javno mnjenje u Americi se rapidno promijenilo, a predsjednik Wilson pokrenuo je golemi propagandni stroj.

Međutim, realni razlozi za ulazak SAD-a u rat ipak su bili sljedeći:

- spas tradicionalnih saveznika
- spas američkih finansijskih interesa
- izlazak na svjetsku scenu kao značajan faktor.

Na čelo američkih ekspedicijskih snaga postavljen je general John Joseph Pershing, koji je bio svjestan da američki vojnici nisu bili ni spremni ni naviknuti na nov način ratovanja koji je prakticiran u Prvom svjetskom ratu u Europi te je bilo malo školovanog vojnog kadra. Njegovi zahtjevi uoči odlaska u Europu bili su vrlo jasni. Želio je da vojnici na bojište dođu dobro obučeni i da se američke snage ne koriste samo kao svojevrsna popuna francuskih i britanskih borbenih postrojbi. Saveznički zapovjednici nisu na početku s odobravanjem prihvaćali takav stav američkog generala, prije svega zato što nisu vjerovali da vojska bez iskustva u modernom načinu ratovanja može igrati važniju ulogu. Američke snage trebale su im prije svega poslužiti za popunjavanje i rasterećivanje vlastitih snaga na bojištu.

Obuka novih američkih vojnih snaga nije bila ni laka ni jeftina i trebalo je određeno vrijeme za prilagođavanje. Većina vojnika nije se nikad susrela s nekim vrstama oružja, a obučavali su ih francuski i britanski instruktori. U zadnjoj godini rata američke snage pokazale su se kao karakterna i disciplinirana vojska s naglašenim borbenim mentalitetom, a pratila su ih i rapidno rastuća američka ulaganja u vojnu industriju.

4. Posljedice ulaska SAD-a u Prvi svjetski rat

Prva velika odluka vezana za ulazak u rat je veličina vojske. U vrijeme ulaska u rat KoV je imala oko 200 000 vojnika, teško da bi imali bilo kakav utjecaj na rat u Europi. U svibnju 1917. proglašena je mobilizacija i broj vojnika je rapidno rastao.

U početku, očekivalo se da će SAD mobilizirati 1 milijun vojnika, međutim brojke su otišle daleko više: oko 4,7 milijuna Amerikanaca će sudjelovati u Prvom svjetskom ratu, nekih 2,1 milijuna je bilo u Francuskoj, a računa se da ih je oko 1,4 milijuna sudjelovalo u borbama. Tako velike oružane snage zahtijevale su i mobilizaciju gospodarstva tako da je vojska iskazala ogromne zahtjeve i to u :

- hrani i odjeći
- naoružanju i municiji
- sredstvima za transport
- formiranju centara za obuku.

Uslijedio je i veliki procvat privatnog sektora koji je imao velike zahtjeve od strane KoV i ratne mornarice, a rast javnih troškova bio je sa 477 milijuna na 8450 milijuna dolara 1918. godine. Usporedo s time, za četiri milijuna porasla je zaposlenost.

5. Zaključak

Američke ekspedicijске snage u konačnici su opravdala dolazak na Zapadno bojište. To nisu pokazale samo sposobnostima na bojištu, nego i činjenicom da je SAD osigurao Saveznicima svježe snage. To je pak uvelike utjecalo na stanje na bojištu s obzirom na činjenicu da su njemački vojnici bili prilično iscrpljeni nakon gotovo tri godine rata. Saveznici su, osim toga, trebali svježe snage kako bi napokon preokrenuli rat u svoju korist. Značajnu su ulogu američke postrojbe imale u zaustavljanju njemačke proljetne ofenzive te u završnim bitkama tijekom jeseni 1918. godine. Saveznici su bili oduševljeni doprinosom američkih snaga, ponajviše njihovom disciplinom, borbenom spremnosti i entuzijazmom. Američke ekspedicijске snage bile su jezgra za ustrojavanje buduće snažne i organizirane vojske, spremne da kao jedna od vodećih sila odgovori na sve izazove i zahtjeve.

Za SAD je ulazak u Prvi svjetski rat imao dugoročne ekonomski, ali i političke posljedice. U biti je rat SAD pretvorio u globalnu silu koja je preuzela ulogu „svjetskog policijaca“.

Međunarodna ekonomski pozicija SAD-a se trajno promjenila. 1914. godine investicije prema inozemstvu su bile 5 milijardi, a strane investicije u SAD su 7,2 milijarde dolara. 1919. godine investicije prema inozemstvu su 9,7 milijardi, a strane investicije u SAD 3,3 milijarde dolara. Prije rata svjetsko tržišno središte bio je London, a Bank of England je bila najvažnija svjetska finansijska institucija. Poslije rata to je postao New York, a uloga Federalnih rezervi je znatno porasla.

S vojnog gledišta, po završetku Prvog svjetskog rata SAD su postale vodeća svjetska vojna supersila s vojnim efektivama prisutnim u svakom dijelu svijeta i s vrlo jasno definiranim nacionalnim interesima koje vojna sila mora osigurati:

- nacionalna neovisnost i teritorijalni integritet
- kontrola nad regionalnim konfliktima
- slobodan pristup resursima
- slobodan prolaz internacionalnim vodama.

Ulazak SAD-a u Prvi svjetski rat i preuzimanje uloge „svjetskog policijaca“ bila je povjesna promjena s posljedicama koje su očite i danas.

Stanislav Linić
brigadir HV /m